

DU ÄR LURAD

Enpartistaten

- en sammanfattning

FREDRIK SEGERFELDT

10

TIMBRO

UPPDRAK SVERIGE 2006

Enpartistaten - en sammanfattning

FREDRIK SEGERFELDT

TIMBRO

September 2006

ISBN 10: 91-7566-628-6

ISBN 13: 978-91-7566-628-0

Timbro, Box 5234

102 45 Stockholm

tel 08-587 898 00

fax 08-587 898 55

info@timbro.se

www.timbro.se

10

INNEHÅLL

Inledning (3)

Den demokratiska enpartistatens teori (4)

De mentala konsekvenserna (5)

Maktkoncentration och rättsstat (7)

Politisering av det offentliga (9)

Dominans över det civila samhället (13)

Styrning av forskningen (14)

Facket, makten och pengarna (16)

Maktskifte har ett värde i sig (20)

NOTER (21)

KÄLLOR (24)

BILAGA: RAPPORTSERIEN UPPDRAG SVERIGE (27)

Inledning

Sverige skiljer sig från många andra demokratier genom att regeringsmakten under så många år har innehafts av ett enda parti. Socialdemokraterna har suttit vid makten under 65 av de senaste 74 åren och 21 av de senaste 25 åren.

Det långa maktinnehavet har haft negativa effekter på svensk demokrati. Det är i och för sig naturligt att ett parti som vinner val efter val också sitter vid makten. Men långa maktinnehav får konsekvenser, inte minst när det parti som innehar makten är starkt beroende av en intresseorganisation – en privat förening – och det offentliga tenderar att växa ihop med både parti och intresseorganisation. Gränserna mellan det offentliga och arbetarrörelsen suddas ut. Det går en järntriangel mellan SAP, LO och staten.

Det är ämnet för denna rapport, som också sammanfattar projektet Uppdrag Sverige, inom vilket Timbro publicerat ett tiotal rapporter och en antologi samt drivit sajten <www.enpartistaten.se>.¹ Det mesta, men inte allt, som presenteras här kommer från någon av dessa källor.

Den demokratiska enpartistatens teori

De amerikanska statsvetarna Carolyn B Forestier och Christopher S Allen har studerat demokratier som domineras av en enda politisk kraft.² De menar att långvariga maktinnehav underminerar en stats demokratiska kvalitet. Något som forskarna kallar en verkställande disproportionalitet (*executive disproportionality*) uppstår.

Med det menar Forestier och Allen att ett parti som sitter vid makten mycket länge automatiskt får vissa relativa fördelar gentemot sina motståndare. Partiet får naturligtvis möjlighet att genomföra sin politik, men det får också tillgång till politiska och ekonomiska instrument som både direkt och indirekt isolerar den politiska oppositionen. Det dominerande partiet kan inte minst använda statsfinanserna för att säkerställa kommande valsegrar.

Forestier och Allen visar också i det specifikt svenska fallet hur den nära sammansvetsningen av stat och parti har förstärkt den socialdemokratiska regeringens legitimitet till den grad att partiet kommit att betraktas som det enda "naturliga" regeringspartiet.³

Socialdemokratins politiska dominans reproducerar alltså sig själv, den förhindrar oppositionens möjligheter till inflytande och skapar således en cirkel som är svår att bryta.

En annan forskare, T J Pempel, har beskrivit fenomenet som en god dominanscirkel (*a virtuous cycle of dominance*) som kan utvecklas till ett halvpermanent styre (*semi-permanent governance*).⁴ Ju längre ett parti sitter vid makten, desto lättare blir det att sitta kvar, helt enkelt. Det är inte minst därför maktskifte har ett egenvärde i demokratier.

De mentala konsekvenserna

Det långa maktinnehavet har påverkat inställningen till makten, både hos makthavarna själva och hos medborgarna. Både arbetarrörelsens eliter och många medborgare tar såväl regeringsinnehavet som LO:s särställning i svenskt samhällsliv för givna.

Ett uttryck för uppfattningen att det är självklart att socialdemokraterna ska styra landet är det famösa uttalande som Marita Ulvskog, socialdemokraternas nuvarande partisekreterare, gjorde vid det borgerliga maktövertagandet 1976: "Det kändes som en statskupp." Måhända har denna korta mening på ett orättvist sätt överdrivits och tagits ur sitt sammanhang, men det finns långt fler exempel på hur allt utom en socialdemokratisk regering ses som en anomali. Dåvarande utrikesminister Anna Lindh skrev exempelvis på *DN Debatt* efter valet 2002 att de borgerliga ville "störta" regeringen, när folkpartiet sonderade möjligheterna att bilda regering tillsammans med kristdemokraterna, centern och miljöpartiet.⁵

Denna inställning har också fått fäste i kretsar långt utanför arbetarrörelsens toppar. *Expressen* satte exempelvis rubriken "Här planeras statskuppen" på en artikel om den borgerliga alliansens möte hos Maud Olofsson i Högfors, då de gjorde upp planerna inför valet 2006.⁶ Det handlade alltså om att oppositionen i en demokrati träffades för att planera att vinna ett fritt och rättvist val.

Även offentliga myndigheter har anammat synen på arbetarrörelsen, inte som politisk kraft som i konkurrens med andra tävlar om makten, utan som den enda naturliga innehavaren av regeringsmakten. Och som en konsekvens av denna inställning, och av kopplingarna mellan SAP och LO, sker rena övergrepp. Ett exempel är när polisen samarbetade med LO-förbundet Transport i razzior mot utländska lastbilschaufförer.⁷ Ett annat är när arbetsförmedlingen hotade dra in a-kassan om arbetslösa byggarbetare inte deltog i en LO-demonstration.⁸

Dessa exempel kan säkert avfärdas som enstaka anekdoter. Men det finns mer långsiktiga effekter som är svårare att bortförklara. Ta till exempel synen på Sveriges moderna historia.

Som visas i rapporten *Välkommen till Sverige* beskrivs historien, både i kurslitteraturen i svenska för invandrare (sfi) och i Integrationsverkets informationsmaterial, nästan enbart i arbetarrörelsens perspektiv. Så här skulle den bild som ges kunna sammanfattas:

På 1800-talet var Sverige fattigt. Det var också stora skillnader mellan fattiga och rika. Men så började arbetarna sluta sig samman i fackföreningarna och det socialdemokra-

tiska partiet kom till makten. Nu är Sverige ett mycket rikt land som beundras världen över för sitt utmärka sociala skyddsnät.⁹

Redogörelsen är starkt vinklad till arbetarrörelsens fördel. En alternativ beskrivning skulle kunna låta så här:

På 1800-talet var Sverige fattigt. Levnadsstandard, hälsa och medellivslängd var att likna vid dagens fattigaste länder. Men så genomfördes flera liberala reformer och satsningar på utbildning. En rad entreprenörer och innovatörer skapade företag i världsklass. Sveriges ekonomiska utveckling mellan 1870 och 1970 var den näst bästa i världen. Sedan dess har det dock gått sämre.¹⁰

Ett exempel på hur historien skrivs om till makthavarnas fördel är händelserna vid demonstrationen i Ådalen 1931. Den organiserades av en syndikalistisk mobb som dagen innan hade misshandlat strejkbrytare och som var på väg att göra det igen. Staten kallade därför in ordningsstyrkor för att skydda de arbetande. Socialdemokraterna i form av partiledaren Hjalmar Branting tog avstånd från demonstrationen, även efter det att skotten hade avlossats. Ändå associerar de flesta händelserna i Ådalen med socialdemokratin och LO, och de uppfattas som ett slags symbol för hur arbetarrörelsen skapade det moderna, demokratiska och humana Sverige.

En annan illustration är hur värdet i ord och begrepp förskjuts. De flesta av oss uppfattar ordet *välfärd* precis som i citatet ur Integrationsverkets text ovan, som något som handlar om bidrag och offentligt finansierade tjänster. Men begreppet handlar egentligen inte om storleken på den offentliga sektorn utan är, enligt *Nationalencyklopedin*, "en samlande benämning på människors levnadsförhållanden."¹¹

När min far besökte Östberlin i mitten av 1960-talet försökte han tala med sina vänner där om den luftbro som västmakterna satte upp för att försörja Västberlin under den sovjetiska blockaden. De förstod inte vad han pratade om, för vännerna hade varken hört talas om blockaden eller luftbron, trots att dessa bevisligen ägt rum mindre än två decennier tidigare. Ett annat exempel är min då blivande fru, uppvuxen i Jugoslavien, som i mitten av 1990-talet vägrade gå med på att Tito hade varit en diktator. Hon hade ju under hela sitt liv fått höra vilken stor och god man han var. Sådana grepp om makten över sanning och historieskrivning var vanliga i totalitära samhällen i det forna Östeuropa.

Men att vi i Sverige, som är en demokrati som ministrar och andra lyfter fram som en av de bästa i världen,¹² ska utsättas för begreppsförvirring och historieförfalskning är uppseendeväckande. Till saken hör att socialdemokraterna, med undantag för två mandatperioder, har regerat i minoritet. Partiet har endast under 6 av dessa 65 regeringsår haft en majoritet av de röstande svenskarnas stöd. Det gör denna snedvridning ännu allvarligare.

Maktkoncentration och rättsstat

I Sverige råder folksuveränitetsprincipen. Det är en inte helt ovanlig princip i centraliserade parlamentariska enhetsstater. Tanken är att folkviljan tar sig uttryck i majoritetsförhållanden i den lagstiftande församlingen, och att det ska finnas ytterst få begränsningar för förverkligandet av denna vilja.

I många andra länder har man en mer skeptisk syn på makt och menar att absolut makt är farlig. Därför måste makten begränsas och delas, maktdelningsprincipen råder. Stats- och/eller regeringschefen är inte beroende av den lagstiftande församlingens stöd för att kunna regera, utan är direktvald av folket (eller genom ombud som inte sitter i parlamentet).

Sveriges riksdag har en svag ställning i förhållande till regeringen. Mot bakgrund av socialdemokraternas regerande i minoritet blir denna svaga ställning än mer anmärkningsvärd. Vid 2005 års utgång fanns det hela 153 riksdagsbeslut som regeringen hade underlåtit att genomföra.¹³ En regering med knappt fyra av tio röstande svenskers stöd i ryggen kan alltså strunta i vad en majoritet i parlamentet har beslutat utan att det får några konsekvenser för regeringens ställning.

Men det är inte bara mellan regering och riksdag som delningen av makt är svag. Ännu tydligare blir det när det gäller den juridiska makten.

I Sverige talar man ofta om medierna som den tredje statsmakten, efter den första (lagstiftande) riksdagen och den andra, verkställande (regeringen). I USA kallas medierna i stället för den fjärde statsmakten (*fourth branch of government*), eftersom den tredje statsmakten redan utgörs av rättsväsendet.

Denna skillnad i jargong kan tyckas vara oviktig. Men faktum är att den återspeglar en grundläggande skillnad i synen på demokrati och rättsstat.

I en rättsstat utövas makten under lagarna. Detta för att se till att makthavare inte kan göra vad som helst som faller dem in, och för att garantera medborgarna grundläggande fri- och rättigheter. Men den juridiska kontrollmakten i Sverige är mycket svag.

Högsta Domstolen (HD) kan stoppa lagförslag endast om de *uppenbart* bryter mot grundlagarna. I praktiken innebär det att HD har en mycket undanskymd roll i svensk lagstiftning. I stället finns det ett lagråd som består av domare från regeringsrätten och HD, och som har till uppgift att se till att lagförslag är rätts säkra och att de inte bryter mot grundlagarna.

Det är dock frivilligt för regeringen att skicka lagförslag till lagrådet, och regeringen behöver inte ta till sig dess synpunkter. Och faktum är att under innevarande mandatperiod har regeringen ignorerat 55 procent (17 av 31) av de varningar lagrådet utfärdat om bristande rättssäkerhet i lagförslag.¹⁴ Det finns helt enkelt ingen tillräckligt stark juridisk instans som har mandat att stoppa lagstiftning som bryter mot grundlagen, som hotar rättssäkerheten och som riskerar kränka grundläggande fri- och rättigheter.

Det är dessutom inte bara så att rättsväsendet har en svag roll i lagstiftningen. Det finns dessutom flera tecken på att rättsväsendet håller på att politiseras. Ett exempel är att det ofta är samma jurister som skriver och som tillämpar lagarna, eftersom många domare rekryteras från Justitiedepartementet. Då blir rågången mellan lagstiftaren och den som ska tillämpa lagen mindre tydlig.¹⁵

En annan faktor är att regeringen vill att lönesättningen för domare ska bli individuell, vilket innebär att regeringen via Domstolsverket har möjlighet att belöna de domare som dömer enligt regeringens önskemål. Mot detta har såväl SACO-förbundet JUSEK som intresseorganisationen Sveriges domareförbund protesterat, med motiveringen att det hotar domstolarnas självständighet.¹⁶ Dessutom har Advokatsamfundets generalsekreterare Anne Ramberg uttryckt oro för att statsråd och riksdagsledamöter allt oftare kritiserar enskilda domar.¹⁷

Statsminister Göran Persson har gjort ett uttalande som sammanfattar hans syn på både rättsväsendet och riksdagens kontroll av regeringen. I en TV-intervju kallade han KU, JK och JO för ”förkortningar med kopplingar till rättsväsendet som bedriver politiska kampanjer”.¹⁸ Det handlar alltså i tur och ordning om:

- riksdagens konstitutionsutskott, det vill säga den kommitté i den folkvalda församlingen som svarar för bland annat grundlagsfrågor;
- justitiekanslern, som kontrollerar att myndigheter följer lagar och andra författningar;
- justitieombudsmannen, som är ett riksdagsorgan med liknande uppgifter som JK.

När en statsminister uttrycker sig så om de organ som skapats för att granska makten har arrogansen gått för långt. Den maktbävare som inte vill granskas och ta ansvar för sin maktutövning förtjänar inte att ha makt.

Politisering av det offentliga

De svenska regeringsdepartementen är internationellt sett mycket små. Till skillnad från exempelvis finansdepartementet i andra länder, som kan ha så många som 100 000 anställda, har det svenska Finansdepartementet en personalstyrka på endast några tusen personer. Det beror på att den svenska förvaltningen är uppbyggd på ett annat sätt än i många andra länder. Där ingår myndigheterna ofta som en del av departementen eller styrs direkt av dem. Skatteverket är, till exempel, i sådana system en del av Finansdepartementet. I sådana länder styr ministrarna direkt över ämbetsverken och är också ansvariga för det som sker där.

Så är det inte i Sverige. Vi har självständiga myndigheter som regeringen styr via regleringsbrev. Det betyder att regeringen sätter upp mål för vad myndigheterna ska göra, men att ministrarna sedan inte får lägga sig i myndigheternas verksamhet. Det råder förbud mot ministerstyre. Cheferna för dessa myndigheter ska utses efter *förtjänst och skicklighet* och politiska hänsyn ska inte tas. Man skulle kunna formulera det som att vi, i stället för horisontell maktindelning – mellan den lagstiftande, den verkställande och den dömande instansen – har vertikal maktindelning, mellan regeringen och myndigheterna.

Så ser det alltså ut på pappret. I verkligheten är det dock annorlunda.

Det långa socialdemokratiska maktinnehavet har satt stark prägel på myndigheterna. De blir lyhörda för maktens signaler och önsknings, de vänjer sig vid perspektiv och frågeställningar och det utvecklas en lojalitet mot ett politiskt parti snarare än mot den av riksdagen utsedda regeringen. Många har beskrivit och diskuterat den socialdemokratiska präglingen av landets offentliga institutioner. Författaren och journalisten Anders Isakssons bok *Den politiska adeln* och statsvetaren Bo Rothsteins avhandling *Den socialdemokratiska staten* är två exempel.¹⁹

Politiseringen av myndigheterna tar sig minst tre olika uttryck: rekryteringen av chefer sker på politiska grunder, myndigheterna ägnar sig åt opinionsbildning i stället för myndighetsutövning och ministrar styr myndigheterna mer än grundlagen tillåter. Dessutom har kommitté- och utredningsväsendet politiserats.

UTNÄMNINGSPOLITIKEN

Något som på senare tid har uppmärksamrats i debatten om politiseringen av den offentliga förvaltningen är missbruket av regeringens utnämningssmakt. I stället för

att tillsätta myndighetschefer efter förtjänst och skicklighet, så som regeringsformen föreskriver, har partipolitisk lojalitet vägt tungt. Det är visserligen ingen nackdel att ha kännedom om den politiska världen när man ska vara chef för en politiskt styrd myndighet, men det är ändå anmärkningsvärt att det bland de 40 senast tillsatta generaldirektörerna med partipolitiskt förflutet återfinns 23 socialdemokrater, två miljöpartister, en vänsterpartist och sex centerpartister som var delaktiga i samarbetet mellan socialdemokraterna och centern 1994 och 1998. Sammanlagt blir det 32 av 40 generaldirektörer.

I detta sammanhang är det också viktigt att påpeka att det finns myndigheter och så finns det Myndigheter. En vanlig försvarslinje för regeringen, när den får kritik för utnämningsspolitiken är att peka på några politiska motståndare som förlänats någon hög post. Och enligt siffrorna ovan har ju åtta sådana blivit utnämnda till generaldirektör. Förre moderatledaren Bo Lundgren är till exempel chef för Riksgälden. Men om man tittar på de myndigheter som ska genomföra politiken inom arbetarrörelsens kärnområden, exempelvis arbetsmarknaden och socialförsäkringarna, så finns där inga politiska motståndare. Både AMS och Försäkringskassan leds av f d socialdemokratiska statssekreterare (Bo Bylund respektive Curt Malmberg).

En illustration av hur människor inom arbetarrörelsen rör sig mellan fack, parti och stat får man genom att titta på framstående rörelsepersoners karriärer. Sandra Scocco är urtypen för en sådan person:

2006: Chefekonom på Institutet för Tillväxtpolitiska Studier (ITPS)

2005: AMS vetenskapliga råd

2002: Chefekonom på AMS

2000: LO-ekonom

Tidigare: sakkunnig åt olika s-ministrar i regeringskansliet

Under hela denna period har Sandro Scocco flitigt förekommit i medierna som debattör i ekonomiska och arbetsmarknadsfrågor. Hans argument och resonemang har låtit likadana, vare sig han har haft facket, partiet eller staten som arbetsgivare.

OPINIONSBILDNINGEN

Enligt regeringsformen ska myndigheter verkställa den politik som regering och riksdag beslutat om. Till det kan knappast politisk opinionsbildning räknas. Myndighetsutövningen ska nämligen, enligt samma grundlag, ske opartiskt och sakligt. Men myndigheterna sysslar allt mer med opinionsbildning. Enligt en försiktig skattning uppgår kostnaderna för myndigheternas opinionsbildning till hela 2 miljarder per år.²⁰ Till

det kommer de summor som de statliga monopolbolagen lägger på att försvara sina monopol.²¹

Ett annat tecken på att myndigheter inte är opartiska och sakliga är generaldirektörer som skriver artiklar på *DN Debatt* sommaren före ett riksdagsval. Mellan 1998 och 2002 fördubblades antalet artiklar skrivna av myndighetschefer under sommarmånaderna, det vill säga inför riksdagsvalen.²²

Vari består då problemet med myndigheternas opinionsbildning? För det första är det ett brott mot grundlagens krav på saklighet och opartiskhet. För det andra underminerar det den vertikala maktdelningen. För det tredje ger det regeringspartiet ett oproportionerligt stort stöd i kampen om väljarnas gunst. För det fjärde undergräver det medborgarnas förtroende för den offentliga förvaltningens oförvitlighet.

MINISTERSTYRE

Ett annat sätt på vilket myndigheternas självständighet och den vertikala maktdelningen undergrävs är när ministrar lägger sig i myndigheternas arbete. Inte minst handlar det om rapporter med för regeringen obehagligt innehåll som stoppas. Två aktuella exempel är Skolverkets rapport om att friskolor är mer effektiva än kommunala skolor (stoppad av skolminister Ibrahim Baylan i januari 2005) och NUTEKS rapport om företagens kostnader för regelkrånglet (sköts sommaren 2006 upp till efter valet efter det att myndigheten fått ”tilläggsdirektiv” av regeringen). Bilden av att myndigheterna tar alltför stor politisk hänsyn i sitt arbete späds på av följande händelser:

- statsministern använder i augusti 2006 ännu icke publicerade siffror från SCB i ett valtal;
- efter hård kritik från AMS under sommaren 2006 skjuter Riksrevisionen upp en kritisk rapport om arbetsförmedlingen till efter valet;
- Folkhälsoinstitutet gör i maj 2006 detsamma med en rapport som visar att den höga ungdomsarbetslösheten skapat dramatiskt ökad psykisk ohälsa hos unga.²³

STYRNINGEN AV UTREDNINGSVÄSENDET

Ovan nämndes Sveriges vertikala maktdelning, med självständiga myndigheter. Ett annat uttryck för denna vertikala maktdelning är utrednings- (kommitté-) väsendet. En kommittés uppgift är att ta fram underlag för politiska beslut. Den tillsätts och får sitt uppdrag av regeringen. På så sätt är kommittéväsendet politiskt. Men samtidigt är utredningar ett sätt att tillvarata det kunnande som finns på olika håll. Så här skriver Riksrevisionen i en rapport:

Ett tillförlitligt och väl förankrat beslutsunderlag från en kommitté kan bidra till välgrundade beslut och en god hushållning med de offentliga medlen.²⁴

Men på senare tid har regeringskansliet knutit utredningarna allt närmare till sig. Redan 1997 varnade dåvarande riksdagens revisorer för att kommittéväsendets oberoende utvärderingsfunktionen i allt mindre utsträckning tillvaratogs.²⁵ En liknande oro har uttryckts både av forskare och av Förvaltningspolitiska kommissionen.²⁶ Den allra senaste illustrationen av denna tendens är den integrationspolitiska utredningen ledd av Masoud Kamali. Den hade föregåtts av att Mona Sahlin avpolletterat en bredare utredning, som inte ville leverera rätt ideologiskt innehåll.²⁷

Dominans över det civila samhället

En rad forskare, från 1800-talets Alexis de Tocqueville till 1900-talets Robert Putnam, har beskrivit varför ett vitalt och fritt civilt samhälle är en förutsättning för en väl fungerande demokrati. Genom organisationerna tränas människor i samarbete vilket leder till att de litar på varandra. Det finns ett egenvärde i att människor engagerar sig i samhällsfrågor utanför den politiska sfären.

I Sverige domineras det civila samhället av arbetarrörelsen. 13 av de 30 största partipolitiskt oberoende frivilligorganisationerna har minst en socialdemokratisk politiker som ordförande eller vice ordförande. 19 av de 30 organisationerna är ekonomiskt beroende av staten. Regeringen utnyttjar också civilsamhället genom att initiera nya föreningar som gynnar av regeringen eftersträfvade syften, och genom att ge existerande organisationer resurser bundna till opinionsbildningsuppdrag.²⁸

Ett exempel på hur arbetarrörelsen dominerar civilsamhället är konsumentrörelsen. Av de fem största konsumentorganisationerna/-myndigheterna är fyra intimt sammankopplade med arbetarrörelsen. Den femte har i stället nära band till ett av regeringens stödpartier – miljöpartiet. Maktens kontroll av konsumentrörelsen sker genom styrelseposter, finansiering och direkta uppdrag från staten om hur konsumentrörelsen ska bilda opinion.²⁹

Vad blir då konsekvensen av att arbetarrörelsen kontrollerar det civila samhället?

Ett föreningsliv som växer samman med regeringspartiet och staten blir inte lika levande. Det civila samhället förvandlas till verktyg för politisk maktutövning. Ett organisationsliv som i hög utsträckning styrs av företrädare för regeringspartiet och dessutom finansieras av staten kan per definition inte längre vara civilt. Medborgarandan vittrar bort.

Opinionsbildningen blir dessutom snedvriden åt vänster. Aktiva socialdemokrater kan torgföra sin politik utifrån en position som ger dem större trovärdighet än som partieller regeringsföreträdare.

I en bok om de svenska folkrörelserna, *I rörelse – en bok om folkrörelserna och demokratin*, målas olika bilder av Sverige upp. Lars Trägårdh, professor i historia, skriver:

Den bild av Sverige som har vuxit fram i Sverige under 1900-talet kan beskrivas som att den svenska statsmakten har blivit så dominerande i förhållande till samhället att historiker ibland har sett på Sverige som ett av de första och mest fulländande exemplen på en absolut stat.³⁰

Styrning av forskningen

En från statsmakterna fristående forskning är en av grundbultarna i en liberal demokrati. Kunskap genereras och nya fakta framkommer. Om forskningen styrs politiskt påverkas vilka fakta och perspektiv och vilken kunskap som kommer fram. Demokratien blir av sämre kvalitet. Det är därför oroande att regeringen håller universitetsvärlden i ett allt stramare koppel. De kopplingar mellan arbetarrörelsen och högskolorna som fått mest uppmärksamhet är utnämningen av Göran Persson till hedersdoktor (i medicin) vid Örebro universitet (som vid tiden för utnämning saknade medicinsk fakultet), efter det att den dåvarande högskolan upphöjts till universitet. Långt allvarigare är dock den politiska styrningen av forskningen.

Universitetens och högskolornas styrelser består bland annat av politiker. 68 procent av dem tillhör s, v eller mp medan endast 32 procent tillhör något av de borgerliga partierna. Vänsterpartierna är i majoritet i alla 11 universitetsstyrelser och i 22 av 28 av högskolornas styrelser. Trots att SACO och TCO torde vara mer relevanta för högskolevärlden än LO, och trots att SACO och TCO tillsammans har fler medlemmar än LO, så återfinns sju LO-representanter i styrelserna, mot endast fyra från SACO/TCO.

Forskare har normalt mycket små egna budgetar och är därför beroende av externa anslag för att kunna genomföra sina projekt. Dessa anslag kommer oftast från stiftelser, som styrs av politiskt tillsatta chefer. Enligt en undersökning gjord av SR-programmet Kaliber upplever hälften av 2 100 tillfrågade forskare att de är mer eller mindre politiskt styrda, exempelvis när det gäller vilka undersökningar de kan få anslag till.³¹

Professorn i statvetenskap Bo Rothstein har i en debattartikel i DN anklagat regeringen för att på ett antal områden som är känsliga för regeringen detaljstyra forskningen. Detta genom ett antal s-märkta politiska kommissarier som kontrollerar vilka enskilda forskare som får anslag till sitt arbete:

EU-politiken har sedan länge varit ett stort bekymmer för regeringen. Här har man då inrättat ett särskilt forskningsinstitut (benämnt Svenska institutet för Europapolitiska studier) med före detta statsrådet Mats Hellström som ordförande.

Förhållandena i arbetslivet är också ett bekymmer för regeringen med problem som ökad utslagning och hög arbetslöshet. Här har man nyligen utsett den före detta statssekreteraren Mikael Sjöberg till chef för Arbetslivsinstitutet där mycket av denna forskning sker.

En stor del av svensk samhällsforskning har tidigare utförts av forskande utredningar såsom till exempel den stora Maktutredningen som leddes av ett team välrenommerade forskare. Numera är denna ordning ändrad så att vi har politiker som leder detta slags forskande utredningar. Till ordförande i den så kallade Kvinnomaktsutredningen utsåg man således en lojal s-politiker.

Vad gäller den så kallade integrationspolitiska utredningen som nu verkar valde Mona Sahlin för något år sedan att helt sonika byta ut ledningen eftersom hon ville ha forskningsresultat som mera låg i linje med partiets ideologi.³²

Rothstein är inte ensam. Magnus Henrekson, professor i nationalekonomi, menar att nationalekonomiska forskare av rädsla för att stöta sig med statsmakterna inte vågar delta i den offentliga debatten och säga vad de tycker.³³ Juridikprofessorn Dennis Tölborg sa tidigare i år upp sig i protest mot politiseringen av universitetsvärlden. Så här uttryckte han sig:

Den fria forskningen är hotad på allvar. Under en period bestäms det att det är miljö och etik som gäller, medan jag samtidigt inte kan få pengar till forskning om till exempel underrättelseverksamhet. Sedan är det något annat.³⁴

Facket, makten och pengarna

I en rapport, och i en motion till riksdagen, har den folkpartistiske riksdagsledamoten och ekonomiprofessorn Carl B Hamilton gjort en ambitiös uppskattning av LO:s totala stöd till socialdemokraterna i valrörelsen 2002. Hans slutsats blev 516 miljoner, det vill säga drygt en halv miljard.³⁵ Utslaget på 9 miljoner svenskar blir det cirka 57 kronor per invånare.³⁶

Enligt den amerikanska valmyndigheten satsade Bushkampanjen i det senaste presidentvalet 360 miljoner dollar.³⁷ Det motsvarar 2 miljarder 808 miljoner kronor.³⁸ Utslaget på USA:s drygt 290 miljoner invånare blir det cirka 9,5 kronor per invånare.³⁹ LO satsade alltså sex gånger mer pengar per capita på en socialdemokratisk seger i valet 2002 än vad Bush spenderade i presidentvalskampanjen 2004.

Summan 516 miljoner får övriga partiers valbudgetar att blekna i jämförelse. Faktum är att socialdemokraterna, bara genom LO:s stöd, har över fem gånger mer resurser till sitt förfogande än alla andra partier tillsammans.

LO:s pengar skänks inte utan villkor. Att både LO:s ordförande Wanja Lundby-Wedin (ordinarie) och IF Metalls ordförande Stefan Löfvén (suppleant) sitter i partistyrelsens verkställande utskott, samt att arbetslivsminister Hans Karlsson har en bakgrund som avtalssekreterare och förste vice ordförande i LO, är väl känt. Men organisationen får inte bara positioner i utbyte mot miljonerna utan också mycket stort inflytande över den förda politiken.

LO:s täta samarbete med socialdemokraterna stöds dock inte av medlemmarna. I valet 2002 röstade klart färre än hälften, 45,6 procent, av LO-medlemmarna på socialdemokraterna.⁴⁰ Opinionsundersökningar visar också att en stor majoritet av medlemmarna motsätter sig att deras medlemsavgifter går till socialdemokraterna.⁴¹ Varannan LO-medlem tycker att facket har för nära band till socialdemokratin och 63 procent tycker att facket borde ägna sig mindre åt den allmänpolitiska debatten.⁴²

När de konfronteras med ovanstående fakta brukar arbetarrörelsens representanter försvara sig ungefär så här:

Borgarna blir alltid upprörda över att den svenska arbetarklassen valt att sluta sig samman i fackföreningar, för att på så sätt finna gemensam styrka. Men det är frivilligt att vara med i facket och besluten om facklig-politisk samverkan har tagits av LO i demokratisk ordning.⁴³

Men det finns starka begränsningar i såväl fackmedlemskapets frivillighet som LO-förbundens interndemokrati.

FRIVILLIGHETEN

Det finns både påtagliga och mer subtila hinder i vägen för den som inte vill vara med i facket.

Visserligen finns inget explicit juridiskt tvång att vara fackligt ansluten, men en stor del av arbetslivets lagar, institutioner och funktioner är utformade på ett sätt som tar det fackliga medlemskapet för givet, och som gör det mycket svårt för människor att inte vara anslutna. I LAS- och MBL-förhandlingar sätter facket medlemmarnas intressen först. Det har kommit flera rapporter om hur a-kassan – som ju administreras av facket – diskriminerar icke-medlemmar.⁴⁴ Till skillnad från avgifter till politiska partier är avgiften till facket avdragsgill.

Till dessa institutionella och juridiska faktorer kommer mer subtila faktorer. Så här står det på fackförbundet SEKO:s hemsida:

*I SEKO ska (vår fetstil) du vara med om du arbetar inom...*⁴⁵

Det står inte ”har du möjlighet att vara med”, ”får du vara med” eller ”kan du vara med” utan att man ska vara med i SEKO. Detta är visserligen en text på ett av LO-förbundens hemsidor. Men ordvalet illustrerar något som har blivit norm i vårt samhälle: arbetstagare ska vara med i facket. Lika självklart underförstått som att man inte går naken till jobbet.

Juridisk-tekniskt är LO en ideell förening, ungefär som syföreningen i Arvidsjaur eller schackklubben i Säffle. Även om det är ett avgrunds djup mellan LO och de två andra när det gäller storlek, makt och pengar, är alla tre privata medlemsföreningar som formellt sett är helt fristående från regering och myndigheter. Alla tre representerar olika särintressen.

De flesta tycker det låter märkligt och ofta provocerande att påstå att LO är en *förening* bland andra. Så stark är normen att LO är ett undantag.

För långt ned i folkdjupet finns en uppfattning om LO som något annat än ett särintresse, som något annat än en privat medlemsförening. Organisationen behandlas ofta som legitim representant för Sveriges medborgare, nästan som en offentlig myndighet. Det faktum att facket har fått uppgiften att sköta kvasiofficiella funktioner har haft effekt.

MÖJLIGHETEN ATT PÅVERKA FACKET

Det är förbunden som utser ombud till LO-kongressen. Kommunal, IF Metall och Handels står tillsammans för 198 av sammanlagt 300 ombud och har alltså en klar majoritet.⁴⁶ Dessa förbunds stadgar ger tydliga besked när det gäller ideologin och hur medlemmarna ska förhålla sig till dessa.

Största förbundet är Kommunal, som ensamt utser mer än en tredjedel av alla ombud till LO-kongressen. I dess stadgar, 3§, står att förbundet har som ändamål att ”verka för en samhällsutveckling på demokratisk socialistisk grundval”. Enligt 10§ kan den som ”uppsåtligt brutit mot stadgarna” eller ”vägrat rätta sig efter föreskrifter som har stöd i stadgar eller kongress-/förbundsmötes beslut” uteslutas. ”Detsamma gäller då medlem bedriver eller stöder sådan verksamhet som är oförenlig med organisationens ändamål eller på annat sätt uppträder illojalt.” Den som inte är demokratisk socialist, för att inte tala om aktiv i ett borgerligt parti, har alltså inte bara mycket liten möjlighet att bli förtroendevald utan är också diskvalificerad från något som helst inflytande över organisationens politik.

Både och LO och de andra stora förbunden har liknande bestämmelser.⁴⁷ Såväl LO som de tre största LO-förbunden har alltså en socialistisk formulering i stadgarnas ändamålsparagrafer och kräver lojalitet med stadgarna av sina medlemmar.⁴⁸ Det gör det i praktiken omöjligt för medlemmar som inte delar dessa värderingar att bli förtroendevalda och att verka för en annan politisk inriktning för förbunden. Så cementeras den ideologiska inriktningen.

Ett motargument skulle kunna vara att stadgarna i realiteten inte följs, utan att ovanstående formuleringar är lämningar från gamla tider.⁴⁹ Men faktum är att den ideologiska renhållningen inom LO är mycket aktiv och partipiskan viner. Inte minst när det gäller de anställda.

Zakarias Winberg fick hösten 2005 sparken från arbetet som försäkringsinformatör på LO-distriktet i Falun. Detta sedan han skrivit en debattartikel som kritiserade regeringens alkoholpolitik. Det visade sig att han var aktiv kristdemokrat och som sådan kan man inte arbeta i LO.⁵⁰

LO:s andre vice ordförande Ulla Lindqvist menar att det inte krävs partibok för att få anställning i organisationen.⁵¹ Men ett antal händelser visar att historien om Zakarias ingalunda var någon engångsföreteelse. Den mångårige LO-utredaren Jan Edlings rapport om hur det egentligen ser ut med arbetslösheten censurerades.⁵² När den före detta riksdagsmannen och numera LO-utredaren Hans Karlsson sade att den verkliga arbetslösheten ligger någonstans mellan 20 och 25 procent tystades han effektivt.⁵³ Och dåvarande chefen för LO Idédebatt, Olle Sahlström, fick gå för att han verkade mot just facklig-politisk samverkan.⁵⁴

Vilken möjlighet har den majoritet av medlemmarna som motsätter sig LO:s mångmiljonstöd till socialdemokraterna att få sin vilja igenom, när de inte kan bli valda till förtroendeuppdrag i rörelsen och när de inte kan få anställning i LO?

Även om det var så att majoriteten av LO-medlemmarna faktiskt röstade på socialdemokraterna och om majoriteten av medlemmarna var positiva till att deras pengar ska gå till socialdemokraternas valrörelse, så är det naturligtvis oerhört problematiskt att de som inte röstar på (s) och de som inte vill finansiera det partiets valkampanj i praktiken varken har möjlighet att stå utanför LO eller att påverka organisationen. Makten köper sig återval med medborgarnas pengar.⁵⁵

Maktskifte har ett värde i sig

De amerikanska statsvetarna Forestier och Allen, som vi tog upp i kapitel 2, menade att långvariga maktinnehav underminerar en stats demokratiska kvalitet eftersom en ”verkställande disproportionalitet” uppstår. Socialdemokraterna har med stor skicklighet skaffat sig och utnyttjat de relativa fördelar som makten gett dem. Det handlar inte bara om att partiet på olika sätt gjort det möjligt för LO att fortsätta använda medborgarnas pengar för att ge socialdemokratin ett oproportionerligt ekonomiskt övertag i valrörelsen. Det handlar också om hur rörelsen med pengar och makt ideologiskt styr forskningen, kontrollerar och utnyttjar det civila samhället och använder offentliga myndigheter i partipolitiska syften. Man skulle också kunna tolka in det faktum att regeringen motsätter sig motmakter, granskning och tagande och utkrävande av ansvar som att den verkställande makten har disproportionerligt mycket makt. Effekterna av denna dominans har blivit något som statsvetaren T J Pempel har kallat halvpermanent styre. Sverige är inte en diktatur, men väl en demokratisk enpartistat.

Maktväxling har inget egenvärde, skrev Pär Nuder på DN Debatt för något år sedan.⁵⁶ Nej, för den som har makt finns det naturligtvis inget värde i att växla makthavare. Men för alla oss andra finns det ett mycket tydligt sådant värde. Det visar det arbete vi genomfört inom ramen för enpartistatsprojektet. Arbetarrörelsen har vuxit ihop med makten och tar regeringsinnehavet för givet. Facket, staten och partiet har vuxit ihop, och arbetarrörelsen utövar en osund kontroll över så många samhällsområden att den liberala demokratin är hotad. Därför finns ett mycket starkt egenvärde i att växla makthavare den 17 september.

NOTER

1. Dessa rapporter, som presenteras i bilaga 1, finns för nedladdning på <www.enpartistaten.se>.
Boken *Makt – om Sveriges demokratiska underskott* finns att köpa på <www.timbro.se>.
2. Forestier & Allen (2003).
3. Forestier & Allen (2003), sid 11.
4. Pempel (1990), sid 16.
5. *DN Debatt*, 25 september 2002.
6. *Expressen*, 17 augusti 2004.
7. SVT Smålandssnytt,
<<http://svt.se/svt/road/Classic/shared/mediacenter/index.jsp?d=33745&a=459523>>.
8. *SVT Rapport*, 18 mars 2005.
9. Andersson, Sanandaji & Segerfeldt (2006).
10. Björck & Davidsson m fl (2003), sid 24–26, återgiven i Andersson, Sanandaji & Segerfeldt (2006).
11. *Nationalencyklopedin*, sid 106.
12. Biståndsminister Carin Jämtin har exempelvis sagt att det finns få riktiga demokratier i världen, Sverige, Norge och kanske någon till. Se *Dagens Nyheter* 2 november 2003.
13. Franke (2006).
14. Borg (2006b).
15. Justitiedepartementet är naturligtvis inte en del av den lagstiftande makten, men propositioner skrivs där.
16. *Göteborgs-Posten*, 14 maj 2005
17. Tidningen *Advokaten*, nr 3 2006.
18. TV4, 22 mars 2006.
19. Isaksson (2006) och Rothstein (1986).
20. Erixon & Franke (2005).
21. Rankka & Malmer (2006).
22. *SvD Brännpunkt*, 22 juli 2006.
23. Mer information om dessa händelser finns på <www.enpartistaten.se>.
24. Riksrevisionen (2004).

25. Riksdagens revisorer (1997).
26. Se Johansson (1992) samt Förvaltningspolitiska kommissionen.
27. Se Borg (2006b).
28. Hård af Segerstad & Sandström (2006).
29. Hjort (2006).
30. Bengtsson (2006), sid 233.
31. Se Sveriges Radios hemsida,
<www.sr.se/cgi-bin/P1/program/artikel.asp?ProgramID=1316&Artikel=855121>.
32. *Dagens Nyheter*, 5 juni 2006.
33. *Ekots* lördagsintervju, 27 maj 2006.
34. *Göteborgs-Posten*, 9 april 2006.
35. Motion 2004/05:K334.
36. Sveriges befolkning är enligt SCB 9 047 752, <www.scb.se>.
37. Center for Responsive Politics, <www.opensecrets.org/bush/index.asp>, med data från den amerikanska valmyndigheten, Federal Elections Commission.
38. Växelkurs 1 USD = 7,80 SEK, enligt <www.forex.se> 20 april 2006.
39. US Census Bureau.
40. I valet 2002 röstade enligt SCB 45,6 procent av LO:s medlemmar på socialdemokraterna. Av de LO-medlemmar som deltog i valet lade visserligen 58 procent sin röst på socialdemokraterna. Se <www.scb.se/statistik/ME/ME0106/2002A01/ME0106_2002A01_BR_05_ME04SA0401.pdf>, tabell 12 sid 149. Men valdeltagandet bland LO-medlemmar var endast 78,7 procent. Se <www.scb.se/statistik/ME/ME0105/2003M00/ME13SM0301.pdf>, tabell 9 sid 12. 78,7 procent av 50 procent är 45,6 procent.
41. *Rapport*, 9 april 2006 samt Hernborn m fl (2002).
42. Rankka & Stegö Chilò (2006).
43. Se exempelvis Wanja Lundy-Wedin i *Ekots* lördagsintervju 28 januari 2006 eller LO:s andre vice ordförande Ulla Lindqvist i SVT Rapport 9 april 2006.
44. Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen har exempelvis i en granskning visat att 29 av 36 kassor särbehandlar icke-fackligt anslutna medlemmar. Se *Dagens Nyheter* 13 juli.
45. <www.seko.se>. Klicka på "Om SEKO, Organisation, Om medlemmarna".
46. Se LO:s hemsida:
<www.lo.se/home/lo/home.nsf/unidView/6E9ADCFFC3E6C9BFC1256E840049F579>.
Kommunal hade vid senaste kongressen 2004 106 ombud och Handels 26. Vid den tidpunkten fanns fortfarande Metall (53 ombud) och Industrifacket (13 ombud). Dessa slogs vid årsskiftet 05/06 ihop och bildade IF Metall.

47. Kommunals, IF Metalls och Handels stadgar finns på respektive förbunds hemsida.
48. LO:s uteslutningsparagraf gäller dock bara medlemsförbunden, inte enskilda medlemmar.
49. Vad gäller IF Metall är åldersargumentet knappast möjligt, eftersom organisationens stadgar trädde i kraft 1 januari 2006. Å andra sidan är det förbundets stadgar de minst hårdföra av de tre förbunden som undersökts.
50. *Världen Idag*, 23 september 2005.
51. Se LO:s hemsida,
<www.lo.se/home/lo/home.nsf/unidView/5E235DF4BF861985C1256E68005636A4>.
52. *Aftonbladet*, 18 juni 2005.
53. *Dagens Industri*, 16 mars 2005.
54. *Aftonbladet*, 21 maj 2005 samt LO:s hemsida
<www.lo.se/home/lo/home.nsf/unidView/5E235DF4BF861985C1256E68005636A4>.
55. De ekonomiska och politiska banden mellan LO och det socialdemokratiska partiet diskuteras mer utförligt i Hjort & Segerfeldt (2006).
56. *DN Debatt*, 28 augusti 2004.

KÄLLOR

Böcker

Bengtsson, Håkan A (2006), *I rörelse – en bok om folkrörelserna och demokratin*. Stockholm: Premiss Förlag.

Forestier, C B & Allen, C S (2003), *Democratic dictatorships, compliant oppositions : representation and exclusion in four single-party-dominant parliamentary systems*. Paper presented at the Department of International Affairs Faculty Brown Bag Series – University of Georgia.

Förvaltningspolitiska kommissionen, SOU 1997:157.

Hernborn, Hans m fl (2002), *Valu 2002 : Swedish exit polls*. Sveriges Television.

Isaksson, Anders (2006), *Den politiska adeln*. Stockholm: Bonnier Pocket.

Johansson J (1992), *Det statliga kommittéväsendet : kunskap, kontroll, konsensus*. Stockholm Universitetet (Diss).

Nationalencyklopedin, tjugonde bandet. Viken: Bra Böckers förlag.

Pempel, T J, red (1990), *Uncommon democracies : the politics of one party dominance*. Ithaca, NY: Cornell University Press.

Rothstein, Bo (1986), *Den socialdemokratiska staten : reformer och förvaltning i svensk arbetsmarknads- och skolpolitik*. Lund: Studentlitteratur.

Segerfeldt, Fredrik & Rankka, Maria, red (2006), *Makt : om Sveriges demokratiska underskott*. Stockholm: Timbro.

Rapporter

Andersson, Patrik M, Sanandaji, Nima & Segerfeldt, Fredrik (2006), *Välkommen till Sverige : om politisk snedvridning i kurslitteraturen i svenska för invandrare*. Stockholm: Timbro.

Borg, Henrik (2006a), *Lagrådet : rättssäkerhetsgaranti eller ren formalitet*. Stockholm: Timbro.

Borg, Henrik (2006b), *Som man frågar får man svar : Masoud Kamali, Mona Sahlin och politiseringen av kommittéväsendet*. Stockholm: Timbro.

Erixon, Fredrik & Franke, Ulrik (2005), *Den skattefinansierade idémarknaden*. Stockholm: Timbro.

Franke, Ulrik (2006), *Regeringen som inte visste att den var i minoritet : en genomgång av alla riksdagsbeslut som regeringen ignorerar*. Stockholm: Timbro.

Hjort, Klas (2006), *Konsumentrörelse i maktens tjänst*. Stockholm: Timbro.

Hjort, Klas, & Segerfeldt, Fredrik (2006), *Naturlig samverkan eller demokratiskt problem : om LO, pengarna och partiet*. Stockholm: Timbro.

Hård af Segerstad, Anna, & Sandström, Christian (2006), *Arbetarrörelsens kontroll av det civila samhället*. Stockholm: Timbro.

Rankka, Maria & Malmer Maria (2006), *I monopolens tjänst : de statliga bolagens opinionsbildning*. Stockholm: Timbro.

Rankka, Maria & Stegö Chilò, Cecilia (2006), *Synen på fackets roll : resultatet av en undersökning från Demoskop*. Timbro.

Riksdagens revisorer (1997), *Kommittéväsendet*. Förslag till riksdagen 1997/98 RR3.

Riksrevisionen (2004), *Förändringar inom kommittéväsendet*. RiR 2004:2.

Tidningar och tidskrifter

Aftonbladet, 21 maj 2005.

Aftonbladet, 18 juni 2005.

Dagens Industri, 16 mars 2005.

Dagens Nyheter, 2 november 2003.

Dagens Nyheter, 5 juni 2006.

Dagens Nyheter, 13 juli 2006.

DN Debatt, 25 september 2002.

DN Debatt, 28 augusti 2004.

Expressen, 17 augusti 2004.

Göteborgs-Posten, 9 april 2006.

Göteborgs-Posten, 14 maj 2005.

SvD Brännpunkt, 22 juli 2006.

Tidningen Advokaten, nr 3 2006.

Världen Idag, 23 september 2005.

Hemsidor

Center for Responsive Politics, <www.opensecrets.org/bush/index.asp>

Forex, <www.forex.se>.

Handels,

<www.handels.se/home/handels2/home.nsf/unidView/

7E2F46DEEDB5CFADC1256F1C004270D2/\$file/stadgar-from-jan-2002.pdf>.

IF Metall, <www.ifmetall.se/home/ifmetall/home.nsf/LUUnique/stadgar>.

Kommunal, <www.kommunal.se/files/050614094742294/Stadgar_2004.pdf>.

LO (medlemsförbundens röstantal på LO-kongressen)
<www.lo.se/home/lo/home.nsf/unidView/5E235DF4BF861985C1256E68005636A4>.

LO (om att Olle Sahlström fick sluta sitt arbete på LO)
<www.lo.se/home/lo/home.nsf/unidView/5E235DF4BF861985C1256E68005636A4>.

Riksdagen, Motion 2004/05:K334
<www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=410&dok_id=GS02K334>.

SCB (om LO-medlemmarnas valdeltagande 2002)
<www.scb.se/statistik/ME/ME0105/2003M00/ME13SM0301.pdf>.

SCB (om LO-medlemmarnas röster i valet 2002)
<www.scb.se/statistik/ME/ME0106/2002A01/ME0106_2002A01_BR_05_ME04SA0401.pdf>

SEKO <www.seko.se>.

Sveriges Radio, *Kaliber*,
<www.sr.se/cgi-bin/P1/program/artikel.asp?ProgramID=1316&Artikel=855121>.

US Census Bureau <US Census Bureau News,
<www.census.gov/Press-Release/www/releases/archives/population/006142.html>.

Etermedier

Sveriges Radio P1, *Ekots lördagsintervju*, 28 januari 2006,
<www.sr.se/cgi-bin/ekot/artikel.asp?Artikel=757888>.

Sveriges Radio P1, *Ekots lördagsintervju*, 27 maj 2006,
<www.sr.se/ekot/artikel.asp?artikel=582865>.

SVT, *Rapport*, 18 mars 2005,
<svt.se/svt/road/Classic/shared/mediacenter/index.jsp?d=30972&a=355212>.

SVT, *Rapport*, 9 april 2006,
<http://svt.se/svt/jsp/Crosslink.jsp?d=22620&a=570811&lid=puff_401860&lpos=rubrik>.

SVT, *Smålandsnytt*,
<<http://svt.se/svt/road/Classic/shared/mediacenter/index.jsp?d=33745&a=459523>>.

TV4, 22 mars 2006.

BILAGA

Rapportserien Uppdrag Sverige

1. Välkommen till Sverige – om politisk snedvridning i kurslitteraturen i svenska för invandrare, SFI (Patrik M Andersson, Nima Sanandaji & Fredrik Segerfeldt).
2. Regeringen som inte visste att den var i minoritet – en genomgång av alla riksdagsbeslut som regeringen ignorerar (Ulrik Franke).
3. I monopolens tjänst – de statliga bolagens opinionsbildning (Maria Rankka & Maria Malmer).
4. Naturlig samverkan eller demokratiskt problem – om LO, pengarna och partiet (Klas Hjort & Fredrik Segerfeldt).
5. Lagrådet – rättssäkerhetsgaranti eller ren formalitet (Henrik Borg).
6. Konsumentrörelse i maktens tjänst (Klas Hjort).
7. Sverige och Sydafrika – lika som bär (Anna Johansson & Fredrik Segerfeldt).
8. Som man frågar får man svar – Masoud Kamali, Mona Sahlin och politiseringen av kommittéväsendet (Henrik Borg).
9. Arbetarrörelsens kontroll av det civila samhället (Anna Hård af Segerstad & Christian Sandström).
10. Enpartistaten – en sammanfattning (Fredrik Segerfeldt).